

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Výukový materiál zpracován v rámci projektu
EU peníze školám**

Filosofie

Mgr. Silvie Gregořicová

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34. 0418

Číslo klíčové aktivity: III/2

Název klíčové aktivity: Inovace a zkvalitnění výuky
prostřednictvím ICT

Číslo materiálu: VY_32_INOVACE_52-60

Vzdělávací oblast:	Úvod do filosofie; Vývoj filosofického myšlení a etiky
Tematická oblast:	Předmět, vznik filosofie jako vědy; Antická filosofie: předsokratikové klasická filosofie; Středověká filosofie, patristika a scholastika; Duchovní obrat od středověku k novověku; Systémy přechodného období; Racionalismus a empirismus; Osvícenství v Německu; Německá klasická filosofie; Hlavní filosofické směry 19. a 20. století;
Předmět:	Společenský základ
Výstižný popis způsobu využití, případně metodické pokyny:	<p>Soubor je tvořen 9 pracovními listy.</p> <p>Každý student obdrží jeden pracovní list (v elektronické podobě), se kterým individuálně pracuje. Při práci potřebuje student přístup na internet. Některé úkoly jsou určeny k práci ve skupinách.</p> <p>Po individuální práci následuje kontrola, diskuze, popřípadě oprava odpovědí. Vypracování všech úkolů jednoho pracovního listu, kontrola a diskuze zabere minimálně 30 minut.</p>

Klíčová slova:	Filosofie, antická filosofie, spor o univerzálie, Platón, Aristoteles, I. Kant, A. Schopenhauer, racionalismus, empirismus
Druh učebního materiálu:	Pracovní listy

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Silvie Gregořicová.

Obsah

1.	Filosofie: úvod (VY_32_INOVACE_52)	5
2.	Filosofie: úkol filosofie (VY_32_INOVACE_53)	8
3.	Filosofie: antické Řecko (VY_32_INOVACE_54)	11
4.	Filosofie: Platón (VY_32_INOVACE_55)	13
5.	Filosofie: Aristoteles (VY_32_INOVACE_56)	15
6.	Filosofie: spor o univerzálie (VY_32_INOVACE_57)	17
7.	Filosofie: I. Kant (VY_32_INOVACE_58)	19
8.	Filosofie: A. Schopenhauer (VY_32_INOVACE_59)	21
9.	Filosofie: empirismus a racionalismus (VY_32_INOVACE_60)	24
10.	Zdroje textů, obrázků	27

1. Filosofie: úvod (VY_32_INOVACE_52)

I. Najděte na internetu význam slova filosofie a zapište jej.

.....

II. Vyhledejte definici filosofie. Dvě definice uveďte. Diskutujte o kladech a záporech vybraných definic.

[illegible]

III. Přečtěte si následující text.

Když je filozofie označována jako věda, pak nejde o určitý pojem vědy, který by ji byl předem dán jinými vědami (speciálními vědami). Viděli jsme (1.3.4), že metoda filozofie je problémem samotné filozofie a že ji nemůže být naroubovaná zvnějšku. Když tedy filozofii nazýváme vědou, můžeme tak činit jen ve velmi širokém a neurčitem smyslu. Věda je pak jednoduše souhrn poznatků, které mají vzájemnou souvislost. Tato souvislost dává onomu souhrnu povahu celku, systému. Ve filozofii jde tedy o systematickou souvislost poznatků, event. výpovědi.

Západní filosofování začalo otázkou po arché (řec. počátek, důvod, princip). O tuto otázku šlo ve filozofii nakonec vždycky. Filozofie je věda o posledních důvodech, podmínkách, předpokladech. Čeho? V oddíle 1.3.1 jsme ukázali, že východiskem veškeré filozofie je

zkušenost. Filozofie vychází z každodenního světa zkušenosti, z empirického v nejširším slova smyslu. V oddíle 1.4.1.3 jsme viděli, čím se filozofie odlišuje od empirických speciálních věd: Empirické speciální vědy se ptají po empirických důvodech, podmínkách a předpokladech empirického; vysvětlují empirické empirickým.

Avšak filozofie se ptá po důvodech, podmínkách a předpokladech empirického vůbec, které samy nejsou empirické; vysvětluje empirické neempirickým. Je základní (fundamentální) vědou, protože se ptá na poslední neempirické důvody, tedy na základ všeho empirického.

V oddile 1.4.1.3 jsme uvedli KANTOVU formulaci:

Filozofie se ptá, jak je možná zkušenost; ptá se na podmínky, předpoklady vši zkušenosti; jako fundamentální věda se ptá na podmínky možnosti zkušenosti (tj. empirického).

V oddíle 1.4.1.3 jsme ukázali, jak se filozofie odlišuje od tematicky redukováných a metodicky abstraktních empirických speciálních věd. Filozofie nezkoumá empirickou skutečnost (event. její dílčí oblasti) z určitého aspektu a ve smyslu určité metody, nýbrž celostně. ptá se na podmínky možnosti empirické skutečnosti v celku. V tomto smyslu je filozofie univerzální a ne speciální věda. Filozofie se ptá na poslední důvody, podmínky a předpoklady všeho empirického, celého zkušenostního světa.

Co se má přesně chápat "rozumem", tím se budeme zabývat později. Zde tohoto výrazu užíváme v běžném, každodenním smyslu. V oddíle 1.4.2 jsme ukázali, že se filozofie jakožto rozumová věda odlišuje od teologie. Filozofie si činí nárok na to, že všechny její výpovědi jsou rozumové, že tedy každá rozumová bytost (každý člověk) musí nahlédnout, že a proč si tyto výpovědi činí nárok na závaznou platnost. Přechod od zkušenosti k neempirickým podmínkám možnosti zkušenosti tedy v sobě nemá nic fantastického nebo poetického, nýbrž činí si nárok na nepochybnou platnost na základě argumentů.

Protože se filozofie ptá na podmínky možnosti zkušenostní skutečnosti, uvádí principiálně v pochybnost celý náš (každodenní a speciálními vědami odhalovaný) zkušenostní svět. Je univerzální kritikou, která podrobuje jako rozumová věda svému soudu každý názor, každý obraz světa, každou hodnotu. Je kritikou ideologie, kritikou náboženství, kritikou vědy, kritikou technologie, kritikou společnosti. Bojuje proti nekritickému dogmatismu a tak plní ve společnosti osvěcoví funkci.

zdroj: http://joza.pytel.sweb.cz/uvod_do_filozofie.pdf

IV. Ve dvojicích diskutujte o textu. Odpovězte na otázku, co je tedy podle autora úryvku filosofie a čím se liší od ostatních věd? Odpovědi запиšte.

[illegible]

.....

.....

V. Diskutujte o tom, proč je filosofie i dnes tak důležitá.

2. Filosofie: úkol filosofie (VY_32_INOVACE_53)

I. Přečtěte si následující ukázky, v nichž jednotliví filosofové popisují úkol filosofie.

1.

Neboť filozofie je idea dokonalé moudrosti, která nám ukazuje poslední cíle lidského rozumu. Podle školského pojmu patří k filozofii dvě věci: předně dostačující zásoba rozumových poznatků, za druhé systematická souvislost těchto poznatků neboli jejich spojení v ideji celku. Pokud však jde o filozofii podle obecně lidského pojmu, můžeme ji označit také jako vědu o nejvyšší maximě užívání našeho rozumu, pokud maximou rozumíme vnitřní princip volby mezi různými cíli. Neboť filozofie je v posledním významu věda o vztahu veškerého poznání a užívání rozumu k poslednímu cíli lidského rozumu, jemuž jsou jakožto nejvyššímu cíli podřízeny všechny ostatní cíle a musí se v něm sjednocovat v jednotu. Oblast filozofie v tomto světoobčanském smyslu lze charakterizovat těmito otázkami:

1. Co mohu vědět?
2. Co mám konat?
3. V co smím doufat?
4. Co je člověk?

Na první otázku odpovídá metafyzika, na druhou etika, na třetí náboženství a na čtvrtou antropologie. Ale v podstatě by bylo možno toto vše počítat k antropologii, protože první tři otázky se vztahují ke čtvrté.

2.

Vědění však a rozumění pro ně samy nejvíce náleží vědě, jež se zabývá nejvyšším předmětem vědění; neboť kdo touží po vědění pro ně samo, dá přednost především vědě, jež má vědeckost v nejvyšší míře, a taková je věda o tom, co je nejvyšším předmětem vědění; a nejvyšším předmětem vědění jest to, co je první, a příčiny. Vždyť skrze ně a z nich se poznává ostatní, nikoli ony skrze to, co následuje. Konečně vědou, jež je vládnoucí v první řadě, a vědou, jež vede více než věda sloužící, je ta, která poznává, kvůli čemu máme všechno zařizovat a konat; jest to dobro v jednotlivých případech a vůbec pak to, co je v cele přírodě nejlepší.

3.

Filozofové jsou ti, kteří jsou schopni pochopit to, co zůstává vždy neměnné. Neustále touží po poznání, kterým se jim může zjevit něco z onoho bytí, které zůstává nedotknuté vznikáním a zanikáním. Jestliže takto usilují o poznání jsoucna, nezůstávají při množství jednotlivých jevů pokládáných za existující, ale jdou neochvějně svou cestou a neuspokojí svou lásku dotud, dokud nedosáhnou vlastní podstaty každé věci tou částí duše, již náleží něčeho takového dosahovat. Tak se přibližují k pravému jsoucnu a spojují se s ním, a tak plodí rozum a pravdu.

4.

Chtěl jsem tu především vysvětlit, co je filozofie, a započal jsem nejjednoduššími věcmi, například tím, že slovo filozofie znamená snahu o moudrost a že moudrosti se nerozumí pouze obyčejná chytrost, ale dokonale vědění o všech věcech, které člověk může poznat, aby měl orientaci pro svůj život, také aby si udržel zdraví a vynalézal všechna umění. Dále jsem chtěl vysvětlit, že k dosažení takového vědění je nutné, abychom je odvozovali z prvních

příčin. Kdo se tedy snaží takového vědění dosáhnout (a to je vlastně filozofování), musí začít zkoumáním těchto prvních příčin, totiž principů. O těchto principech platí dvě základní podmínky. První, že jsou jasné a zřejmé, že lidský duch o jejich pravdivosti nemůže pochybovat, pokud o nich pozorně uvažuje; druhá, že poznání ostatních věcí na nich závisí tak, že principy sice můžeme poznat bez poznání druhých věcí, ne však naopak věci bez principů.

Jde tedy o to snažit se odvodit z těchto principů poznání věcí, které na nich závisí, a to tak, že v cele řadě odvozování není nic, co by nebylo zcela jasné.

5.

Jakou filozofii si kdo zvolí, to závisí na tom, jaký je kdo člověk. Neboť filozofický systém není mrtvé nářadí, které můžeme podle libosti použít nebo odložit, nýbrž je oživen duší člověka, který ho má. Charakter malátný od přirozenosti nebo ochablý a pokřivený otroctvím ducha, učeným přepychem a samolibostí - ten se nikdy nepozdvihne k idealismu. Filozofem - má-li se idealismus osvědčit jako jediná pravdivá filozofie - filozofem se člověk musí narodit, musí k němu být vychováván a vychovávat k němu sám sebe: ale nemůže být učiněn filozofem žádným lidským uměním. Proto si tato věda slibuje málo prozelytů mezi už hotovými muži. Pokud vůbec smí doufat, očekává více od mladého světa, jehož vrozená síla dosud nezmarněla v ochablosti doby.

6.

Filozofie je racionální poznání účinků či jevů z jejich příčin a naopak (poznání) možných působících důvodů z jejich účinků.

Cílem a úkolem filozofie je, abychom předvídaných účinků využili k svému užitku a abychom vzájemným působením těles vyvolali stejné účinky, které si vymyslíme ve svém rozumu, pokud to dovoluje předmět, síla a pila, abychom učinili lidský život lehčím. Cílem poznání je moc. Subjektem filozofie neboli předmětem, o němž pojednává, je každé těleso, jehož vznik jsme s to pochopit nebo které můžeme pozorováním srovnávat s jinými tělesy nebo které může být složeno a rozloženo, tj. každé těleso, o jehož vzniku, nebo vlastnostech můžeme mít nějaké poznání.

V tom, co vypovídáme o Bohu, jsou dva druhy pravdy. O Bohu jsou totiž pravdivé mnohé věci, které přesahují veškerou schopnost lidského rozumu, např. že Bůh je trojjediný. Jsou však také mnohé věci, které jsou poznatelné samotným rozumem, např. že Bůh jest a že Bůh je jeden a jiné takové věci, jak to také ukázali filozofové ve svých úvahách o Bohu, při čemž je vedlo světlo přirozeného rozumu.

7.

Úkolem filozofie je pochopit, co jest, neboť to, co jest, je rozum. Co se týče individua, je beztoho každé synem své doby; tak je také filozofie svou dobou v myšlenkách pochopenou. Je rovněž pošetilostí domnívat se, že nějaká filozofie překračuje přítomný svět, jako by člověk přeskočil svou dobu ...

Co leží mezi rozumem jakožto sebe vědomým duchem a rozumem jakožto přítomnou skutečností, co onen rozum od tohoto

děli a co mu v něm nedopřává uspokojení, jsou okovy abstraktnosti, která není osvobozena v pojem. Poznat rozum jako rúži na křižovatce přítomnosti a tak se jím těšit, toto rozumné poznání je smírem se skutečností, který poskytuje filozofie těm, jimž jednou byla daná výzva chápat a v tom, co je substanciální, zachovat právě tak subjektivní svobodu jako se neoctnout se subjektivní svobodou ve zvláštnosti a nahodilosti, nýbrž v tom, co o sobě a pro sebe jest ...

Abychom se ještě zmínili o poučení, jak svět má být, filozofie tak jako tak přichází s ním vždy příliš pozdě. Jako myšlenka světa objevuje se filozofie teprve tehdy, když už skutečnost

dokončila své tvoření a je hotova. To, co učí pojem, ukazují nutně i dějiny, že se totiž ve zralé skutečnosti objevuje ideálně proti reálnu a tvoří si, chápajíc se v substanti reálna, tento svět jako svou intelektuální říši. Když filozofie maluje svou šed' v šedi, pak už podoba světa zestárla a šedi v šedi se nedá omladit, nýbrž jen poznat; sova Minervina zahajuje teprve s počínajícím soumrakem svůj let.

II. Přiřaďte k úryvkům autora (viz nabídka), pomoc hledejte na internetu.

Platon, Aristoteles, Tomáš Akvinský, R. Descartes, T. Hobbes, I. Kant, J. G. Fichte, G. W. F. Hegel

III. Doplněte, ve kterém století výše uvedení filosofové žili.

IV. Svými slovy vysvětlete, co je podle vás úkolem filosofie.

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features ten sets of horizontal lines. Each set consists of a solid top line, a dashed middle line, and a dotted bottom line, providing a guide for letter height and placement. The paper is otherwise blank, with no text or markings.

3. Filosofie: antické Řecko (VY_32_INOVACE_54)

I. Doplně ke jménu filosofa to, co označoval za pralátku, neboli arché. Potřebné informace vyhledejte na internetu.

Anaximenés

Tháles z Milétu

Pythagoras

Hérakleitos

Anaximandros

Empedokles

II. Na základě ukázky charakterizuj Sokratův dialog.

SÓKRATES: Řekneme tedy správně, že ze všech věcí, jsou krásné ty, které jsou užitečné.

HIPPIAS: Ovšemže správně, Sokrate.

S: Jestliže některá věc je schopná způsobit něco, k čemu je uzpůsobena, pak je proto užitečná, a která toho schopna není, je asi neužitečná, že?

H: Samozřejmě.

S: Schopnost je tedy krása a neschopnost je ošklivost?

H: Určitě. Že je tomu tak, nám přece, Sókrate, dosvědčuje i politika - být schopným politikem ve vlastní obci je věc ze všech nejkrásnější, kdežto být neschopným je velice ošklivé.

S: Správně pravíš. Ale proboha, Hippio, není stejným způsobem i moudrost ze všech nejkrásnější a nevědomost ze všech nejošklivější?

H: Co tím myslíš, Sokrate?

S: Zachovej klid, drahý kamaráde, obávám se totiž, co to zase říkáme.

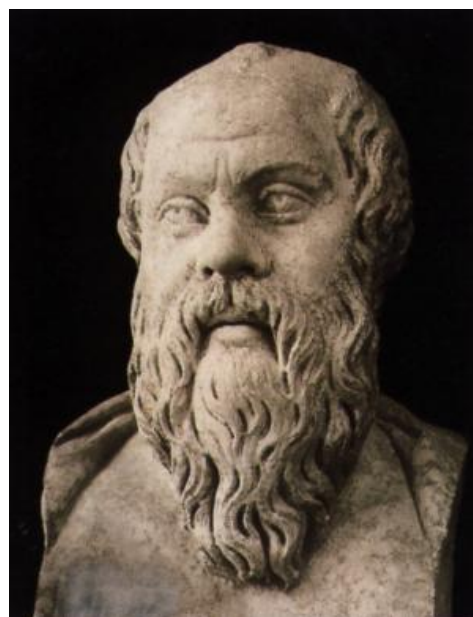
H: Čeho se bojíš, Sokrate, vždyť tvá úvaha teď velice krásně pokračuje!

S: To bych byl rád, ale podívej se na to se mnou. Mohl by někdy někdo udělat něco, co by neuměl a ani by nemohl?

H: To by nebylo možné - jak také, kdyby nemohl?

S: Lidé, kteří chybují a dosahují špatných výsledků, ač neradi, jsou tedy něco jiného než ti, kdo by nebyli takové práce schopni anebo by ji nikdy nekonali?

H: To je přece jasné.

[1]

S: Ale ti, kdo jsou schopni jednat, jsou pro to schopni svou schopností, ne snad svou neschopností.

H: To jistě.

S: Všichni, kdo něco konají, jsou tedy schopni dělat to, co dělají?

H: Ano.

.....

.....

.....

.....

.....

III. Přečtěte si text a následně zodpovězte otázky. Pomoc hledejte na internetu.

Všechno se skládá z dále nedělitelných částek, které mají háčky, pomocí nich se k sobě přichycují a tím věci vznikají, nebo se od sebe oddělují, čímž věci zanikají. Svými smysly poznáváme jen samotné věci (jsoucno temné), svým rozumem můžeme poznat i tyto částky (jsoucno světlé).

1. Jak se jmenuje směr, který s uvedenou teorií přichází?

.....

2. Uveďte 2 představitele tohoto směru.

.....

[2]

IV. Ve dvojicích si rozdělte role: Sokrates a jeho současník, obyvatel Athén. Veďte Sokratův dialog na téma láska. Poté si role vyměňte a diskutujte na téma krása. Zhodnoťte, jak se vám pracovalo. V čem jsou úskalí takového dialogu?

4. Filosofie: Platón (VY_32_INOVACE_55)

I. Najděte na internetu základní životopisná data o Platónovi. Zapište je.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. Uveďte si alespoň 4 Platónova díla.

.....

.....

III. Přečtěte si následující ukázkou.

Sókratés: Představ si lidi v podzemním příbytku podobném jeskyni, která má k světlu otevřený dlouhý vchod podél celé jeskyně. V této jeskyni žijí lidé od dětství spoutaní na nohou a na krku, takže zůstávají stále na tomtéž místě a vidí jen rovně před sebe, protože pouta jim brání otáčet hlavou. Vysoko a daleko vzadu za nimi hoří oheň; uprostřed mezi ohněm a spoutanými vězni vede vzhůru cesta, podél níž je postavena nízká zeď na způsob zábradlí, jaké mají před sebou loutkáři a nad níž dělají své kousky. Podél této zídky chodí lidé a nosí všelijaké nářadí, které přečnívá nad zídku, podoby lidí a zvířat z kamene a dřeva.

Glaukón: Předvádíš podivný obraz a podivné vězně.

Sókratés: Podobají se nám. Myslíš, že by takoví vězni mohli vidět sami sebe a ze svých druhů něco jiného než stíny vrhané ohněm na protější stěnu jeskyně?

Glaukón: Jak by mohli vidět, když jsou celý život nuceni držet hlavu nehybně?

Sókratés: Tito vězni by nemohli pokládat za pravdivé nic jiného než stíny oněch umělých věcí.

Glaukón: Nevyhnutelně.

Sókratés: Kdyby jeden z nich byl zbaven pout a přinucen náhle vstát, otočit šíjí, jít a podívat se nahoru do světla, mohl by to udělat jen s bolestí a pro oslepující lesk by nebyl schopen dívat se na předměty, jejichž stíny předtím viděl; co by podle tebe řekl, kdyby mu někdo tvrdil, že tehdy viděl pouze přeludy? Nemyslíš, že by byl zmatený a domníval by se, že předměty tehdy viděné jsou pravdivější než ty, které mu ukazují teď?

Glaukón: Mnohem pravdivější.

Sókratés: A kdyby ho někdo odtud násilím vlekl skrze drsný a strmý vchod a nepustil by ho, dokud by ho nevytáhl na sluneční světlo, nepocíťoval by bolestně to násilí a nevzpíral by se, a kdyby přišel na světlo, mohly by snad jeho oči plné sluneční záře vidět něco z toho, co se mu nyní uvádí jako pravdivé?

Glaukón: Ne, alespoň ne hned.

Sókratés: Myslím, že by si musel na to zvyknout, kdyby chtěl vidět věci tam nahoře. Nejdříve by asi nejsnáze poznal stíny, potom samotné předměty; dále by potom nebeská tělesa i samotnou oblohu snáze pozoroval v noci, dívaje se na světlo hvězd a měsíce. Nakonec by se myslím mohl dívat na slunce samo o sobě na jeho vlastním místě a mohl by též pozorovat, jaké je.”

zdroj: Ústava, VII. kniha, 514a-516b

IV. Proč v Platónových dialozích vystupuje Sokrates? Odpověď hledej s pomocí internetu.

.....

.....

.....

V. Na základě ukázky nakreslete, jak jeskyně vypadá.

5. Filosofie: Aristoteles (VY_32_INOVACE_56)

I. Najděte na internetu základní životopisná data o Aristotelovi. Zapište je.

.....

.....

.....

.....

.....

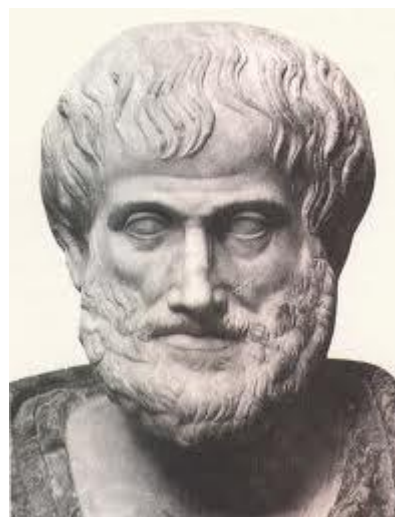
.....

.....

.....

.....

.....

[3]

II. Uveďte si alespoň 4 Aristotelova díla.

.....

.....

III. Přečtěte si následující ukázkou. Poté vypracujte úkoly za textem. Pracujte s ukázkou, vlastními znalostmi a internetem.

U těchto umění se objevuje ještě třetí rozdíl, který se týká způsobu, jak lze každou věc zobrazit. Vždyť i při zobrazování stejných věcí stejnými prostředky může básník jednak vyprávět děj – buď tak, že při vypravování vystupuje jako někdo jiný, jak to dělá Homéros, anebo vypravuje sám bez takovéto přeměny – jednak předvádět všechny zobrazované odoby, jak jednají a co činí samy.

Jak jsme tedy řekli již na počátku, při zobrazování bývají tyto rozdíly: v prostředcích, v předmětech a ve způsobu. A tak z jednoho hlediska zobrazuje Sofoklés stejně jako Homéros, protože oba zpodobují ušlechtilé povahy, ale z druhého stejně jako Aristofanés, protože oba předvádějí lidi v jejich jednání a činech.

Proto se také podle některých nazývají tato díla „dramata“, poněvadž zobrazují lidi, jak jednají (dróntai). Z té příčiny si také tragédii a komedii přivlastňují Dórové, a to komedii Megařané, jednak zdejší, protože prý u nich vznikla po zavedení demokracie, jednak sicilští, neboť odtud pocházel básník Epicharmos, který byl značně starší než Chiónidés a Magnés;

tragédii si zase přisvojují někteří Peloponnésané. Jako doklad uvádějí názvy: oni prý říkají vesnicím kómai, kdežto Athéňané démoi. Proto se domnívají, že herci komedií (kómódoi) nedostali své jméno podle pořádání veselých průvodů (kómazein), nýbrž podle toho, že se potulovali po vesnicích, poněvadž ve městech jimi pohrdali. Konečně pro jednání prý mají výraz drán, kdežto Athéňané práttein.

Tolik tedy budiž řečeno o rozdílech v zobrazování, kolik jich je a jaké jsou.

1. Shrňte, o čem ukázka pojednává.

.....

.....

.....

2. Vysvětlete, co je podle Aristotela tragédie a co komedie.

.....

.....

.....

3. Jak se Aristotelovo pojetí komedie a tragédie liší od současného?

.....

.....

.....

4. Zjistěte, z jakého díla je ukázka.

.....

5. Jaký vztah je mezi tímto dílem a dílem U. Eca Jméno růže?

.....

.....

.....

6. Filosofie: spor o univerzálie

(VY_32_INOVACE_57)

Ve středověku se rozhořel spor o univerzálie, tedy o obecniny. Ve sporu jde o to, zda obecné pojmy existují sami o sobě a zda vznikly před věcmi nebo po věcech.

Zatímco si před hradbami opatství děti hrály na mlýnek, naši mniši se oddávali jiné hře, neméně marné, ale bavil jsem se s nimi... Byla to hra slov, která vyhovovala hrubým i jemným duchům, vyvolávala k životu filosofické školy a vzrušovala veškeré křesťanstvo. Utvořili jsme dvě strany: jedna tvrdila, že než vznikla jablka, existovalo Jablko; že než byli dřevění ptáci-terče, byl Dřevěný pták-terč, že před tím, než byli chlípní a požívační mniši, byli Mnich, Chlípnost a Požívačnost; že před tím, než byly na tomto světě nohy a zadky, sídlil od věčnosti v lůně božím Kopanec do zadku. Druhá strana odpovídala, že naopak jablko dalo člověku pojem jablka, dřevěný pták pojem dřevěného ptáka, mnichové pojem mnicha, požívačnosti a chlípnosti, a že kopanec nohou do zadku existoval teprve potom, když byl náležitě dán a přijat. Hráči se rozpalovali a docházeli ke rvačkám.

zdroj: A. France: *Vzpouza andělů*. Práce, Praha, 1975.

I. Rozdělte slova podle toho, zda jsou obecninami nebo jednotlivinami.

dobro, svíčka, jsoucno, tričko, pravda, jednota, kniha, věc

OBECNINY:

.....

JEDNOTLIVINY:

.....

II. Určete, který názor zastávají nominalisté a který realisté.

Univerzálie existují a vznikly před věcmi.

.....

Univerzálie samotné neexistují, jsou to pouhá prázdná slova, která vznikla po věcech (jedinotlivinách).

.....

III. Vyber správnou variantu:

Tento spor je označován za spor Platóna s Aristotelem/ se Sokratem.

Platón reprezentuje nominalisty/realisty.

Aristoteles/Sokrates je představitel nominalistů/realistů.

IV. Najděte na internetu středověké představitele obou směrů.

Nominalisté:

Realisté:

V. Nominalismus i realismus se ještě dále dělí na umírněné a krajní. Jak se od sebe liší?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VI. Pracujte ve dvojicích. Jeden bude představitel realismu, druhý nominalismu. Diskutujte o tom, co bylo dříve, obecniny nebo jednotliviny. Svá tvrzení vhodně podložte argumenty. Jste sami ve skutečnosti nominalisté, realisté, nebo zastáváte jiný názor?

7. Filosofie: I. Kant (VY_32_INOVACE_58)

I. Najděte na internetu základní životopisná data o I. Kantovi a запиšte je.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. Přečtěte si ukázkou a zodpovězte otázky za textem.

„Otevřeně doznávám, že to byla právě Humova připomínka, jež mě před mnoha lety poprvé vyrušila z dogmatického spánku a dala mému zkoumání na poli spekulativní filozofie zcela jiný směr. Byl jsem dalek toho, abych se s ním ztotožnil v důsledcích, které vzešly jen z toho, že si svůj problém nepředstavoval v celém rozsahu, nýbrž připadl jen na jeho část, nezpůsobilou poskytnout objasnění bez zřetele k celku. Vyjdeme-li z opodstatněné, třebaže nerozvedené myšlenky, kterou nám zanechal někdo jiný, snad přece můžeme doufat, že jejím rozpracováním dospějeme dále, než kam došel nadmíru bystrý muž, jemuž vděčíme za první jiskru tohoto světla.

[4]

(...)

Hovořím-li o předmětech v čase a prostoru, nehovořím o věcech o sobě, neboť o těch nic nevím, nýbrž o věcech, jak se mi jeví, tj. o zkušenosti jako o zvláštním způsobu poznávání objektů, který je dán jedině člověku. O tom, co myslím v prostoru nebo v čase, nesmím tedy říkat, že to v nich existuje samo o sobě, nezávisle na této mé myšlence, neboť pak bych odporoval sám sobě, ježto prostor a čas i jevy v nich nejsou nic existujícího o sobě a mimo moje představy, nýbrž jsou to samy jen způsoby představování, a je to zřejmý protimluv říkat, že pouhý představovací způsob existuje i mimo naši představu. Předměty smyslů existují tedy jen ve zkušenosti; kdo by jim však přikládal vlastní, samostatnou existenci mimo zkušenostní

nebo předzkušeností, činil by totéž, jako kdyby si představoval, že zkušenost existuje i bez zkušenosti nebo před ní.“

zdroj: <http://www.filosofie.cz/texty/pub/kant/Kant%20-%20Prolegomena.doc>

1. Co myslí Kant dogmatickým spánkem?

.....

.....

.....

.....

2. Co Humovi Kant vyčítá?

.....

.....

.....

.....

3. Jak Hume Kanta inspiroval?

.....

.....

.....

.....

4. Kant hledá hranice lidského poznání. Dolož z textu, že je našel.

.....

.....

.....

.....

5. Které dvě složky hrají při smyslovém poznání nejdůležitější roli?

.....

.....

.....

.....

II. Své odpovědi prodiskutujte s ostatními spolužáky ve skupinách.

8. Filosofie: A. Schopenhauer

(VY_32_INOVACE_59)

I. Najděte na internetu základní životopisná data o A. Schopenhauerovi a запиšte je.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. Přečtěte si ukázkou a zodpovězte otázky za textem.

„Věcí o sobě... je vůle. Pozorována jako taková a odlišena od svého jevu, je mimo čas a prostor, a tudíž nezná žádnou mnohost, je tedy jedna. Avšak... není jedním jako individuum, ani jako pojem, nýbrž jako něco, čemu je podmínka možnosti mnohosti, principium individuationis, cizí. Mnohost věcí v prostoru a času, které jsou souhrnně objektitou, se jí proto netýká a vůle zůstává nehledě na objektivu nedělitelná. Není jí třeba menší díl v kameni a větší díl v člověku, neboť poměr části a celku patří výlučně prostoru a nemá žádný smysl, jakmile se od této formy nazírání odstoupí. To více a méně se týká jen jevu, tj. viditelnosti, objektivace. Z jejího hlediska je vyšší stupeň vůle v rostlině než v kameni a vyšší ve zvířeti než v rostlině. Ano, zviditelňování vůle, její objektivace, mám tak nekonečně stupňů, jako je mezi nejslabšími červánky a nejjasnějším slunečním světlem, mezi nejsilnějším tónem a nejslabší ozvěnou.

Genialita není nic jiného než nejdokonalejší objektivita, tj. objektivní směr ducha, protikladný k subjektivnímu, který směřuje na vlastní osobu, tj. vůli. Podle toho je genialita schopnost chovat se čistě nazíravě, ztrácet se v nazírání a vyjmout poznání ze služby vůli, k níž je původně určeno, tj. zcela nechat sejít z očí její zájmy, její chtění, její účely, na nějaký čas se plně zříci své osobnosti, aby zůstal jen čistě poznávající subjekt, jasné oko světa.“

A. Schopenhauer. *Svět jako vůle a představa I.* Nová tiskárna Pelhřimov, 1999.

1. Na základě ukázky a s pomocí internetu charakterizujte Schopenhauerovu vůli.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. S A. Schopenhauerem je spjat pojem kult génia. Co to znamená a který umělec byl Schopenhauerovi vzorem? Pracujte s textem a internetem.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Mezi studenty je velmi oblíbená část Schopenhauerovy filosofie nazvaná metafyzika pohlavní lásky. O co se jedná?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Existují 2 cesty, jak se podle Schopenhauera oprostit od Vůle. Jaké?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

III. Své odpovědi prodiskutujte s ostatními spolužáky ve skupinách.

9. Filosofie: empirismus a racionalismus

(VY_32_INOVACE_60)

I. Najděte tyto pojmy v online encyklopediích. Vyberte si vždy jednu definici těchto pojmů a zkopírujte (přepište) si ji.

Empirismus

.....

.....

.....

.....

Racionalismus

.....

.....

.....

.....

II. Přečtěte si ukázkou. Na základě předešlého hledání doplň text, popřípadě použij opět internetové zdroje.

Na základě rozlišení smyslovosti a racionality nyní vyložíme dvě protikladná filozofická stanoviska: zabsolutňuje aspekt smyslovosti, zabsolutňuje aspekt racionality. Empiristické a racionalistické názory existovaly ve všech obdobích dějin filozofie. Ale v klasické podobě se s nimi setkáváme v novověké filozofii před, tedy v 17. a 18. století. Novověká filozofie se vyznačuje obratem k subjektu (filozofie Já). Tento obrat byl možný dvojím způsobem: obrat k subjektu jakožto smyslové bytosti (.....) a obrat k subjektu jakožto rozumové bytosti (.....).

Lze konstatovat i určité zeměpisné rozdělení, které platí s určitým omezením dodnes: Empirismus se rozšířil především v zemích, racionalismus na kontinentě.

Hlavními představiteli klasického empirismu byli

..... (1588 - 1679)

..... (1632 - 1704)

..... (1685 - 1753)

..... (1711 - 1776)

Hlavními představiteli klasického racionalismu byli

..... (1596 - 1650)

..... (1632 - 1677)

..... (1646 - 1716)

V. Uved'te, zda jste racionalisté nebo empiristé a vysvětlete proč.

-

10. Zdroje textů, obrázků

ZDROJE TEXTŮ

A. Schopenhauer. *Svět jako vůle a představa I*. Nová tiskárna Pelhřimov, 1999.

A. France: *Vzpoura andělů*. Práce, Praha, 1975.

[online] [cit. 2012-03-06]. Dostupný z WWW:

<http://www.sosstavebni.cz/kutina/obn4sos_soubory/ii_sokratovsky_dialog.pdf>

[online] [cit. 2012-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.baset.cz/tituly/anticka-knihovna/poetika/ukazka-z-knihy>>

[online] [cit. 2012-03-23]. Dostupný z WWW: <http://joza.pytel.sweb.cz/uvod_do_filozofie.pdf>

[online] [cit. 2012-03-23]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Plat%C3%B3n>>

[online] [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.filosofie.cz/texty/pub/kant/Kant%20-%20Prolegomena.doc>>

ZDROJE OBRÁZKŮ

[1] [online] [cit. 2012-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.filosofie.mysteria.cz/images/bio-leukippos.jpg>>

[2] [online] [cit. 2012-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://bigblogger.lidovky.cz/blog/10746/143733/sokrates.jpg>>

[3] [online] [cit. 2012-02-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.google.cz/imgres?q=aristoteles&hl=cs&sa=X&tbo=d&biw=1280&bih=666&tbm=isch&tbnid=kfWiRvgoUfKbaM:&imgrefurl=http://www.flw.ugent.be/cie/aristoteles/8literatuur.htm&docid=fh5o5RTi54vkkM&imgurl=http://www.flw.ugent.be/cie/aristoteles/images/aristoteles2.png&w=437&h=568&ei=MbPyUJGQIbHI0AWiqoHIAQ&zoom=1&iact=hc&vpx=180&vpy=247&dur=331&hovh=256&hovw=197&tx=105&ty=117&sig=112787733720239148736&page=1&tbnh=137&tbnw=106&start=0&ndsp=36&ved=1t:429,r:12,s:0,i:118>>

[4] [online] [cit. 2012-03-08]. Dostupný z WWW: <[http://www.google.cz/imgres?q=kant&hl=cs&biw=1280&bih=666&gbv=2&tbm=isch&tbnid=d0NItRaITCZkWM:&imgrefurl=http://en.wikipedia.org/wiki/Immanuel_Kant&docid=XsVsHzMy9Zn1cM&imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/43/Immanuel_Kant_\(painted_portrait\).jpg/220px-Immanuel_Kant_\(painted_portrait\).jpg&w=220&h=278&ei=FtU7T7nLD8WgOsrozN8C&zoom=1&iact=hc&vpx=184&vpy=166&dur=20&hovh=222&hovw=176&tx=101&ty=128&sig=107008497675999510063&page=1&tbnh=128&tbnw=108&start=0&ndsp=24&ved=1t:429,r:0,s:0](http://www.google.cz/imgres?q=kant&hl=cs&biw=1280&bih=666&gbv=2&tbm=isch&tbnid=d0NItRaITCZkWM:&imgrefurl=http://en.wikipedia.org/wiki/Immanuel_Kant&docid=XsVsHzMy9Zn1cM&imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/43/Immanuel_Kant_(painted_portrait).jpg/220px-Immanuel_Kant_(painted_portrait).jpg&w=220&h=278&ei=FtU7T7nLD8WgOsrozN8C&zoom=1&iact=hc&vpx=184&vpy=166&dur=20&hovh=222&hovw=176&tx=101&ty=128&sig=107008497675999510063&page=1&tbnh=128&tbnw=108&start=0&ndsp=24&ved=1t:429,r:0,s:0)>